

Modersmålsplan

Sjöbo kommuns förskolor

Familjeförvaltningen

INNEHÅLL

Inledning	2
Språktillägnande	3
Modersmålets betydelse	5
Samarbete mellan förskola och hem	7
Språkstimulerande arbetssätt	9
För dig som vill läsa mer	12

INLEDNING

Ett flertal språk finns representerade i Sjöbos kommunala förskolor. Alla dessa språk är en tillgång och en mångfald som berikar förskoleverksamheten i Sjöbo.

Syftet med modersmålsplanen är att synliggöra uppdraget med modersmålsstöd i förskolan och att kortfattat ge pedagoger riktlinjer för detta arbete. Planens syfte är också att ett språkutvecklande arbetsätt och modersmålsstöd ska bli mer likvärdigt för barnen oavsett vilken förskola de går på.

Avsikten är att planen ska belysa det förhållningssätt som är viktigt för att barnen ska få möjlighet att utvecklas till sin fulla potential, i enlighet med läroplanen (Lpfö98/16).

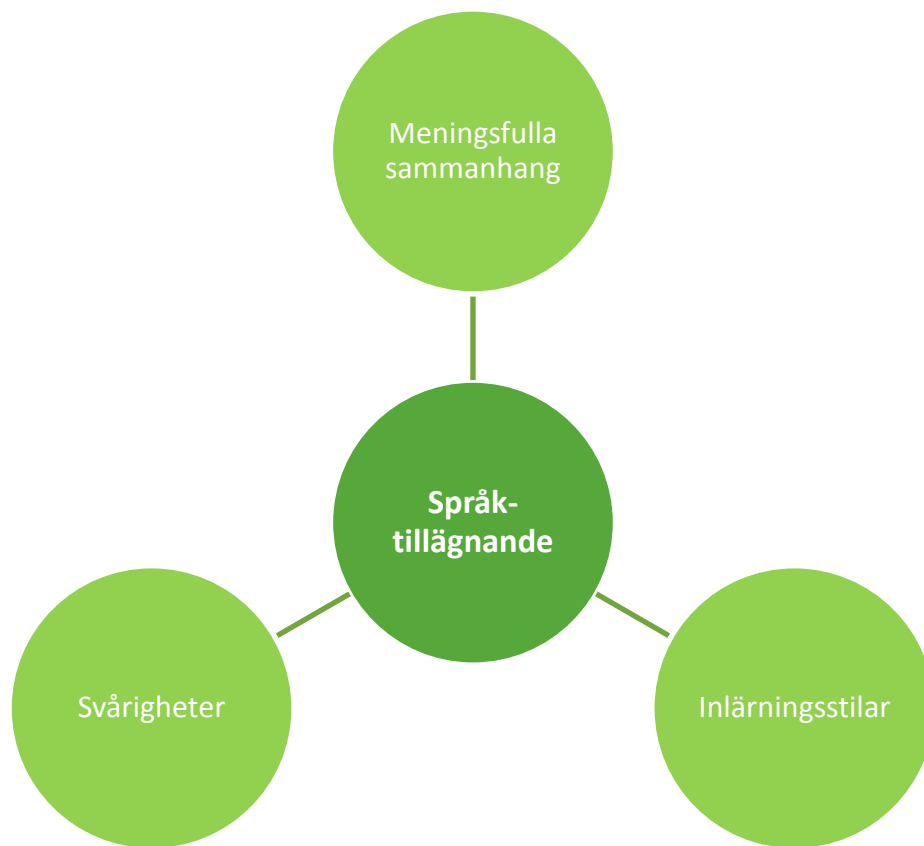
Som en del i vårt systematiska kvalitetsarbete kommer planen att följas upp årligen genom en självskattningenkät som alla pedagoger fyller i.

Den växande rörligheten över nationsgränserna skapar en kulturell mångfald i förskolan, som ger barnen möjligheter att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund.

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

SPRÅKTILLÄGNANDE

”Barnen ska få stimulans och vägledning av vuxna för att genom egen aktivitet öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper och insikter. Detta förhållningssätt förutsätter att olika språk- och kunskapsformer och olika sätt att lära balanseras och bildar en helhet.”

(Lpfö 98/16 , s 7)

Meningsfulla sammanhang

Barn lär sig nya språk som talas av dem som barnet tycker om och det viktigaste skälet att lära sig nya språk är behovet av att göra sig förstådd.

Om de viktigaste personerna för ett barn talar många språk så kan det också lära sig många språk. Det finns därmed ingen gräns för hur många språk ett barn kan tillägna sig.

Det går inte av sig självt att lära sig nya språk och ingen lär sig ett språk "automatiskt" bara för att man hör det talas utan språket måste vara viktigt för en. När det gäller barn innebär "viktigt" att barnet behöver språket för att kunna prata med känslomässigt viktiga personer, människor som står barnet nära eller som barnet vill vara tillsammans med (Ladberg, 2003).

Inlärningsstilar

Människan har olika personligheter och därför också olika sätt att lära sig nya språk. En del föredrar att lyssna in ett språk under lång tid innan de börjar uttrycka sig på det nya språket. När andra i all välvilja försöker uppmuntra en person att börja tala, kan de känna sig tvingade att uttrycka sig och det kan då "låsa sig" så att det blir ännu svårare att börja tala. En väg att nå dessa barn kan vara att använda en handdocka som samtalspartner till barnet. Ett exempel på det kan vara om ett barn är speciellt intresserad av fotboll, då är det de ord som hör till sporten som barnet först lär sig. Att hitta de aktiviteter som tilltalar barnen kan vara ett steg mot språktillägnet (Ladberg, 2003).

Svårigheter

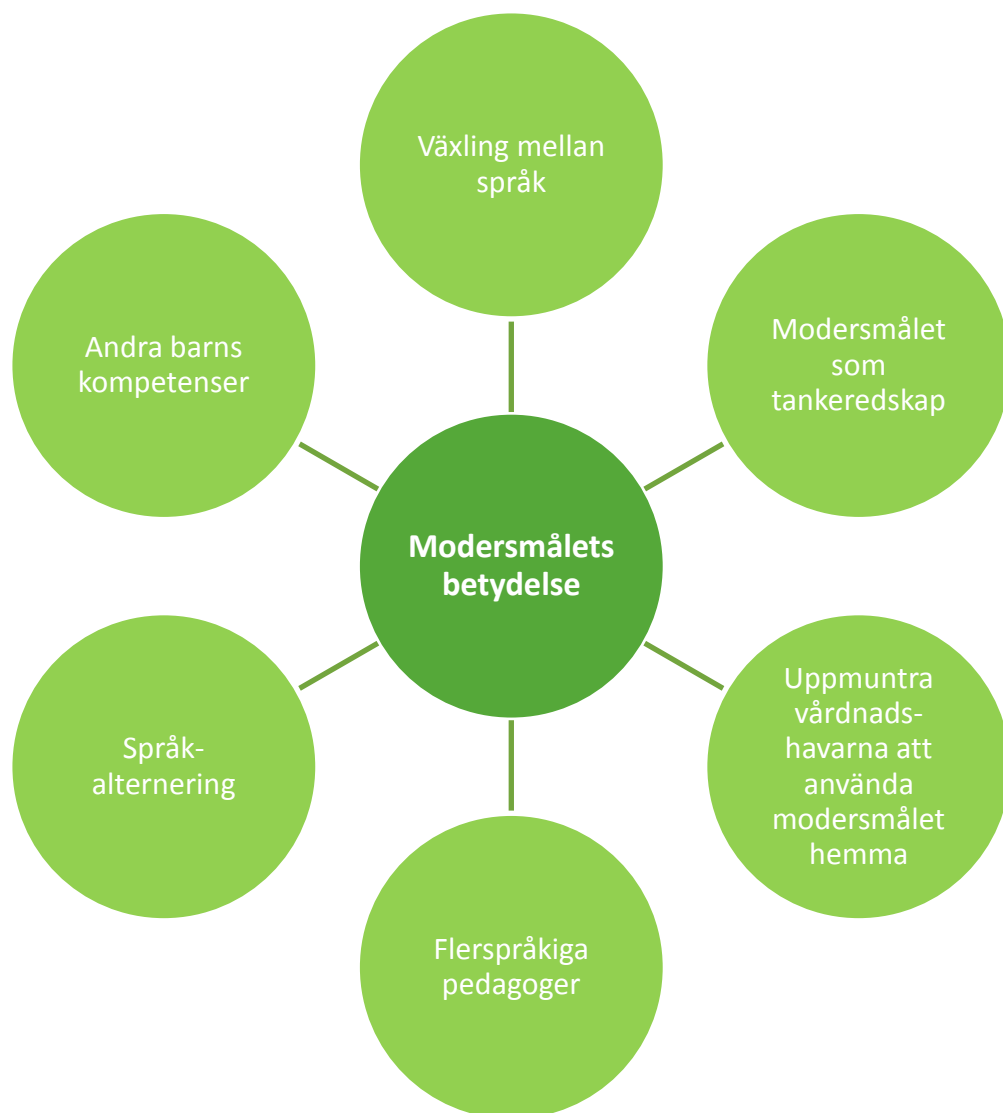
Om ett barn har svårigheter att lära sig ett nytt språk beror det oftast inte på att det är "för mycket" av något annat språk, utan vanligtvis på dåliga förutsättningar för just det språket som ska tas in. Orsaker till detta kan vara:

- Barnet kan ha få tillfällen att tala språket.
- Språket är kanske inte tillräckligt känslomässigt viktigt för barnen.
- Barnet kan vara blockerat av sorg, otrygghet eller känslomässiga konflikter.
- Barnet kan ha mött negativa reaktioner som får det att undvika språket eller undvika att vara flerspråkig.
- Barnet har lärt sig att man inte bör tala detta språk utan ska hålla sig till ett annat språk (Ladberg, 2003).

Försening av språkutvecklingen

Man räknar med att flerspråkiga barn ligger något år efter enspråkiga i språkutvecklingen på andraspråket. Däremot ligger de tvåspråkiga barnen oftast långt före enspråkiga om man räknar ihop deras kunskaper i båda språken.

MODERSMÅLETS BETYDELSE

”Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling.” (Lpfö 98/16, s 7)

Växling mellan språk

Skans (2011) anser det vara viktigt med växlingen mellan svenska och modersmålen när det gäller hur pedagogerna arbetar med språkstödet i olika kontexter såsom smågruppsaktiviteter, omsorgssituationer och lek. Det är accepterat att tala olika språk och det finns också en vilja från samtliga pedagoger att lära sig några ord på respektive barns språk, vilket visar på en inkluderande syn på kommunikationen.

Thomas & Collier (1997, 2002) påpekar vidare att det inte är tillräckligt att bara ge undervisning i andraspråket (alltså ren språkutveckling). Det stämmer inte att det alltid bara är en fördel med mera andraspråk.

Modersmålet som tankeredskap

Forskarna konstaterar att ju solidare ett barns utveckling av tänkande och lärande är på förstaspråket, desto snabbare kommer barnet att göra framsteg i andraspråket (Vetenskapsrådets rapportserie, 2012).

Tidigt flerspråkiga barn utvecklar verbalt tänkande och språket som stöd för tänkandet i högre grad än enspråkiga. Tvåspråkigheten i sig leder till ett mer flexibelt tänkande vilket i sin tur gynnar individens problemlösningskapacitet och lättare frammanar alternativa lösningar på olika problem (Vygotskij, 1999). Enligt forskarna Thomas & Collier (1997, 2002) går ett barns utveckling av tänkande och lärande långsammare om

barnet endast får undervisning på sitt andraspråk.

Uppmuntra vårdnadshavarna att använda modersmålet hemma

Modersmålet är en tillgång, grunden för en positiv identitetsutveckling och viktigt för att utveckla ett andraspråk. Här har förskolan en viktig roll att uppmuntra familjen att använda modersmålet under barnets mest aktiva inlärningsperiod. Något som är viktigt och bra är att skicka med böcker hem som är skrivna på barnets modersmål och svenska. När föräldrarna läser boken hemma på modersmålet får barnen en förförståelse kring innehållet så att de lättare kan följa med när den läses på svenska på förskolan.

Flerspråkiga pedagoger

Flerspråkiga pedagoger är en tillgång för att kunna använda modersmålet systematiskt och funktionellt som ett komplement till svenskan i den dagliga pedagogiska praktiken på förskolan (Skans 2011).

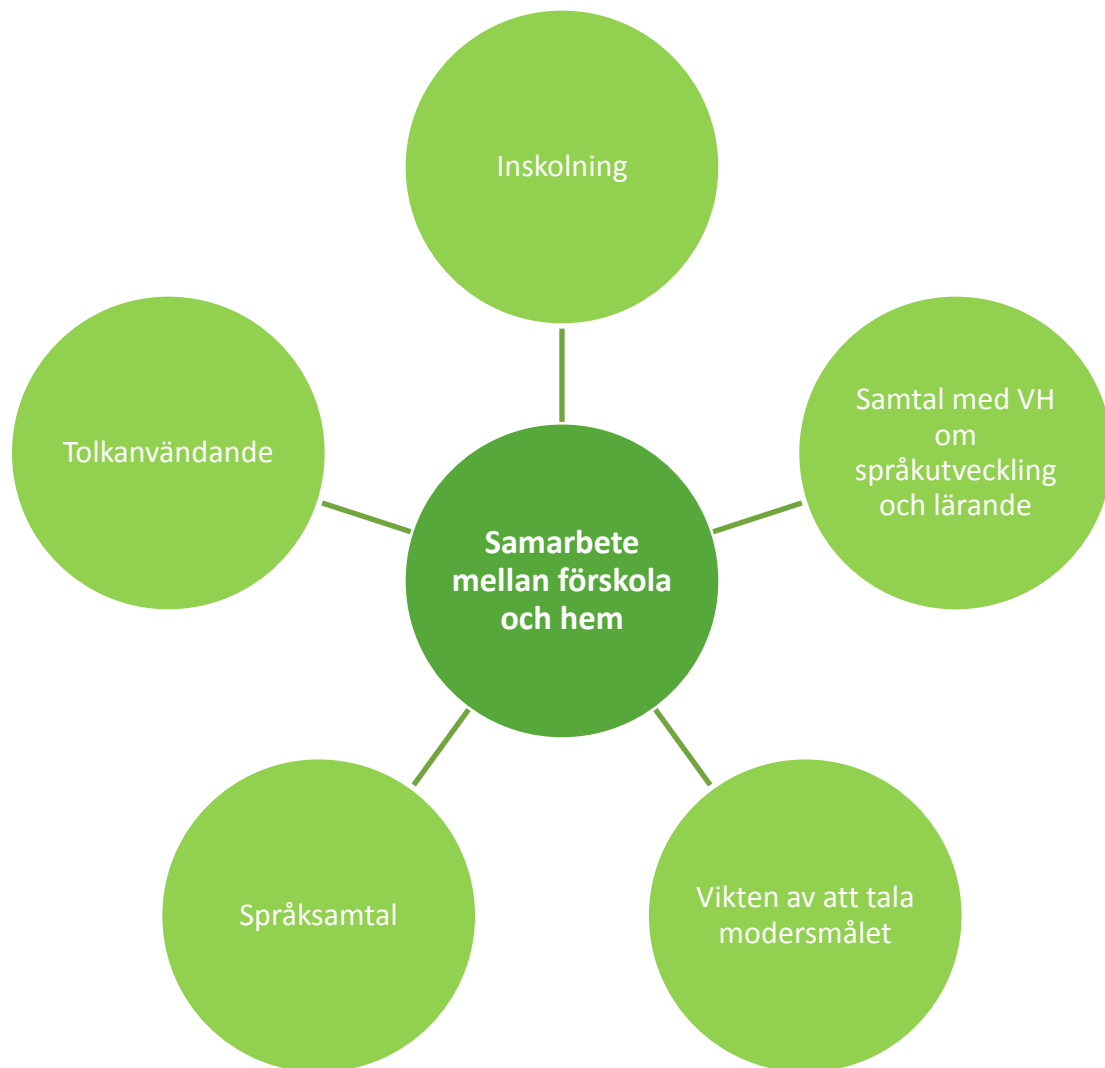
Språkalternering

Språkalternering innebär att barn byter språk, från modersmålet till majoritets-språket, i gemensamma förskoleaktiviteter och med andra människor som har andra språkliga kunskaper i sina lekar för att inkludera sig själva. Redan vid två års ålder använder barn språkalternering i inkluderande syfte för att delta i gemenskap och för att samspela med andra barn. Det är viktigt att vi pedagoger har en tillåtande atmosfär till att barnen använder modersmålet på förskolan (Kultti, 2014).

Andra barns kompetenser

Bjud in barn/elever med annat modersmål än svenska för att samtala och läsa sagor för förskolebarnen.

SAMARBETE MELLAN FÖRSKOLA OCH HEM

“Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans än andra ska få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar så att de utvecklas så långt som möjligt.” (Lpfö 98/16, s 5)

Inskolning

Pedagogerna bör ha läst in sig på de olika kulturerna för att kunna möta familjerna på ett bra sätt.

Vårdnadshavarna bjuds in till ett möte där tanken kring inskolningen presenteras.

Tolk bör finnas med vid informationsmötet och delar av inskolningen för att barnet ska känna igen språket som talas.

Sätt upp välkommensskyltar på barnens modersmål. Barnets namn ska vara uppsatt på facket, både på modersmålet och på svenska.

Introducera nyckelknippan (se vidare under avsnittet språkstimulerande arbetssätt).

Samtal med vårdnadshavarna om språkutveckling och lärande

Det gäller att hitta olika mötesformer mellan familjen och förskolan. I möten och samtal med familjen är det nödvändigt att synliggöra förskolans mål och uppdrag och att ta tillvara familjens synpunkter på kunskap och lärande. Det är viktigt att möta vårdnadshavarna kring vilka förväntningar de har på lärandet i förskolan. Vid den dagliga kontakten med vårdnadshavarna kan visning av foto/bilder vara ett bra stöd för att förtydliga barnens dag på förskolan.

Vikten av att tala modersmålet

Modersmålet är en tillgång, grunden för en positiv identitetsutveckling och viktig för att utveckla ett andraspråk. Här har förskolan en viktig roll att uppmuntra familjen att använda modersmålet-förstaspråket under barnets mest aktiva inlärningsperiod.

Grunden för att lära sig och utveckla andra språk är ett starkt modersmål.

Det är viktigt att ha många ord och begrepp på sitt modersmål för att lättare kunna tillägna sig ny kunskap.

Språksamtal – språksamtalet - blanketten används

Syftet med språksamtalet är att ta reda på hur barn kommunicerar i förskolan, i hemmet och på fritiden för att sen använda dessa kunskaper som en länk mellan barns erfarenheter i de olika miljöerna.

Att känna till barnens språk och erfarenheter är en förutsättning både för att kunna skapa meningsfulla sammanhang för barnet och för att kunna arbeta utifrån barnets individuella språkutveckling. När personalen på förskolan lägger vikt vid och utgår från barnens egna erfarenheter, är lyhörda och möter barnen där de är, finns det stora möjligheter att få till meningsfulla språkutvecklande sammanhang (Skolinspektionen, 2017).

Tolkanvändande

Tolk bör användas vid vårdnadshavarsamtalen inför inskolningen, under inskolningen, i uppföljningssamtal efter inskolningen samt under utvecklingssamtal. Att använda tolk är ett stöd i samtalet både för förskolan samt familjen. Det finns också möjlighet att använda sig av telefontolk.

SPRÅKSTIMULERANDE ARBETSSÄTT

“Förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.
(Lpfö 98/16, s 10)

De tre hörnstenarna

Atmosfär för språk- skapa en tillåtande atmosfär där alla språk är lika mycket värda.

Organisation- ge barnen de bästa möjliga förutsättningarna att använda sina språk både när det gäller tid, utrymme, lekmaterial och uppdelning av barnen i lämpliga grupper både för lek och andra aktiviteter.

Inflöde- de vuxna ger barnen ett inflöde av språkligt material, det material som barnen sedan använder i sin lek och sina samtal sinsemellan. Inflödet kan då vara sagor, bokläsning, berättelser, samtal och rekvisita. Barnen lyssnar till äldre barn och vuxna och får språkligt inflöde den vägen men utvecklingen av det aktiva språket sker i umgänge med andra barn. Det är viktigt att ge det språkliga inflödet som barnen behöver och här bör verksamheten vara mycket genomtänkt (Ladberg, 2003).

Språkstöd

- Bilder, konkreta föremål, TAKK (tecken som stöd) är bra att använda för att förstärka det talade språket.
- Nyckelknippa med bilder på vanligt förekommande aktiviteter och föremål www.bildstod.se - länk till bilder
- Arbeta med språkets rytm
- Språkpåsar (finns på biblioteket)
- [Språkstimulerande appar](#)
- Den talande pennan - penpal
- QR-koder
- UR.se
- Say Hi (app där man kan tala in på svenska som sedan översätts till det språk man väljer)
- Ljudböcker
- Skolverket.se - Tema modersmål

Pedagogers förhållningsätt

Språkundervisning vid samtal med barnen kan karaktäriseras av frågor, bekräftelser och förklaringar där pedagoger ställer frågor, bekräftar det barnen säger och förklarar vissa ord om det behövs (Kultti, 2014).

Det är viktigt att skapa en fin relation till barnen så att de känner att andraspråket är viktigt för dem eftersom drivkraften att lära sig det nya språket då ökar.

Förskolan ska även ta tillvara alla tillfällen som finns i vardagen för undervisning. Viktiga aspekter att tänka på är följande:

- inled med öppna frågor - vad vill du berätta?
- visa att du är genuint intresserad av barnets berättelse
- visa att du verkligen vill förstå
- sakta ner samtalet - ge tid
- talutrymme - hur mycket talutrymme får barnet?
- frågor som leder vidare, som utvecklar kommunikation, tankar och språk
- reflekterande/tänkande, problemlösande frågeställningar

En studie som Kultti (2014) använt sig av visar att av 6000 frågor var endast 5,5% frågor som gav barn möjligheter att uttrycka sig på andra sätt än genom ja och nej.

Lekens betydelse

Det är framför allt i leken som barnen utvecklar sin förmåga att uttrycka sig och därför är interaktionen mellan barn oerhört viktig. Avbrott i leken innebär avbrott i tankegångar, samtal och fantasier och om leken ständigt måste börja om hinner språket inte utvecklas lika mycket. Ett medvetet nyttjande av leken som undervisningsform där barnen delas upp i mindre grupper så att språkandet får plats och så lite störningsmoment för barnen är också betydelsefullt (Ladberg, 2003).

Sociokulturellt stöttande miljö

Det är av stor vikt att synliggöra de flerspråkiga barnens kultur och ursprung genom sagor, sång och musik, bilder och fotografier. Detta för att barnen ska känna stolthet för sin kultur och få en kulturell identitet. Det är viktigt att se olika språk och kulturer som en tillgång. Det ska synas i de olika lärmiljöerna att man har tagit in barnens ursprung, t ex genom att sätta upp de olika alfabetena, kartor och fotografier.

FÖR DIG SOM VILL LÄSA MER

Litteratur

- Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan - lärande av och på ett annat språk*. Stockholm: Liber.
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk-Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber AB.
- Benckert, S. (2015). *Flerspråkiga barn i förskolan*. Malmö.
- Skans, A. (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*, Malmö: Holmbergs.
- Thomas, W & Collier, V. (1997). *A national Study of School Effectiveness for Language Minority Students` Long-Term Academic Achievemen..* University of California.
- Thomas, W & Collier, V. (2002). *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*, University of California.
- Vetenskapsrådets rapportserie. (2012). *Flerspråkighet - en forskningsöversikt*.
- Vygotskij, L. (1999). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98, reviderad 2010*. Stockholm.
- Skolinspektionen. (2017). *Förskolans arbete med fler-språkiga barns språkutveckling*, Dnr. 400-2015:7428
-

Länkar till webbplatser

[Appar som stöd för modersmålet](#)

www.bildstod.se

[Födelsedagssånger på olika språk, med QR-koder](#)

[Sagor på olika språk \(UR skola\)](#)

[Skolverket -Flerspråkig förskola](#)

[Skolverket -Råd till flerspråkiga föräldrar](#)

www.urskola.se

Kartläggning språkdomäner

Handledning

Kartläggning av barns språkdomäner

Kartläggningen av barnets språkdomäner kan ske i samband med inskolnings- eller utvecklingssamtal och tillsammans med barnets vårdnadshavare. För att säkerställa att varje barn ges **likvärdiga förutsättningar** är det viktigt att den görs på **samtliga barn** i barngruppen. Syftet är att ta reda på mer om barnets språkliga erfarenheter för att kunna ta tillvara dessa och ge en breddare bild av barnets språkliga förutsättningar. Det språkutvecklande arbetssättet bör återspegla det resultat som kartläggningen visar både på individ och på gruppnivå. De enskilda barnens språkliga erfarenheter, kompetenser och förutsättningar bildar grunden för det språkutvecklande arbetssättet i barngruppen.

Steg 1 – Innan samtalet

Pedagogerna skriver i uppgifterna datum, ansvarig pedagog och barnets namn och personnummer vid kartläggningens tillfälle. Efter detta väljs färg för de språk som barnen möter i sin vardag. **Röd färg är alltid svenska**. Notera att vissa barn kan ha uppemot 4-5 språk som de möter i sin vardag, eller fler. Det är viktigt att varje språk är representerat med en egen färg. Det kan även vara bra att notera språk som inte är barnets modersmål – men som barnet möter ofta, via till exempel släktingar eller i andra sammanhang. Om det under samtalet med vårdnadshavare framkommer att barnet möter språk som förskolan inte tidigare kände till ges detta språk en ny färg.

Förskolan fyller i kartläggningen, bubblan färgläggs utifrån de språk som förekommer under barnets dag på förskolan. Färgerna ska visa på hur stor del av dagen som barnet möter ett eller flera språk. Om barnet nyligen har börjat förskolan kan denna del vara svår att fylla i, lämna då denna bubbla blank och fyll i den senare.

Steg 2 – Under samtalet med vårdnadshavare

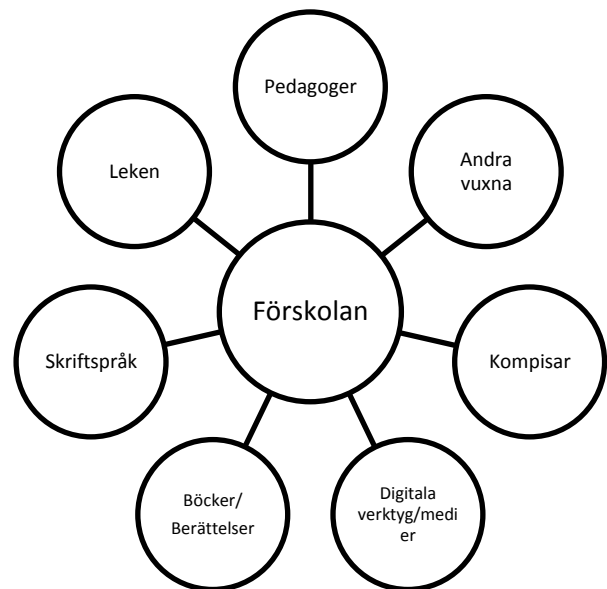
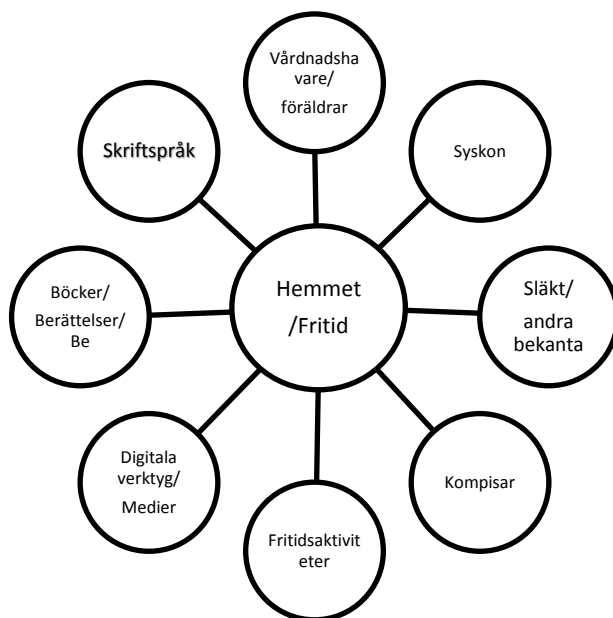
Tillsammans med vårdnadshavare inleds samtalet med att gå igenom barnets erfarenheter. Börja med att notera barnets modersmål under rubrikerna modersmål 1 och modersmål 2. Modersmål är det språk barnet har mött sen den första tiden i livet och är ett levande språk i hemmiljön. Resterande språk fylls i under "Andra språk som barnet möter regelbundet". Det är viktigt att förskolan får veta vilket språk barnet föredrar, och hur lång tid barnet har mött svenska.

Viktigt att tänka på

- Kartläggningen genomförs på samtliga barn i barngruppen.
- Att barnet kan möta flera språk med regelbundenhet, till exempel via släktingar, även om barnets modersmål är svenska.
- Kartläggningen bör följas upp genom en ny kartläggning minst två gånger under barnets tid i förskolan.

Kartläggning språkdomäner

Datum:	Modersmål 1	Modersmål 2
Namn:	Barnet började tala modersmålet:	Barnet började tala svenska:
Personnr:	Andra språk barnet möter regelbundet:	Barnet talar helst:
Ansvarig pedagog:	Hur länge har barnet mött svenska regelbundet:	Barnet började på förskolan:

- = Svenska
- = Modersmål 1
- = Modersmål 2
- = Annat språk

Annat: _____

I samtal med och mellan barn, vårdnadshavare och pedagoger kartläggs användningen av språken. Färglägg cirkulärerna med respektive färg utifrån vilket språk barnet använder.

